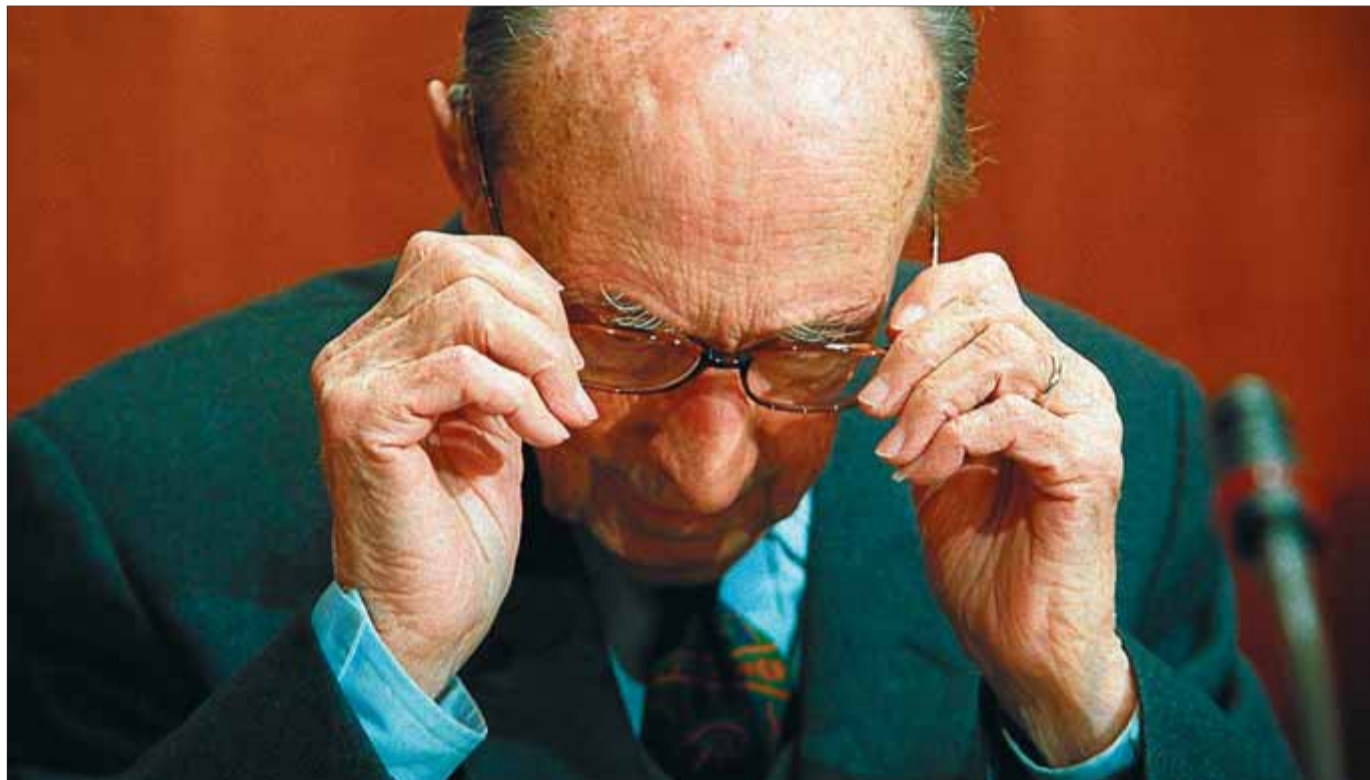

Max Roqueta i el 'Verd paradís'

Joan Triadú

L'autor occità Max Roqueta, del qual s'ha publicat la traducció al català de dos volums de narracions. JORDI GARCIA

Un escriptor 'terral'

Cal acollir amb afecte i admiració la publicació de dos volums de narracions del gran escriptor occità Max Roqueta, traduïts amb tota solvència i bon estil al català per Jaume Figueras i Trull i acompanyats de la versió original occitana: *Verd paradís I i II* (Galerada), els primers d'un cicle de proses que en comprèn set, seguit de novel·les i molt darrerament d'unes memòries, aparegudes de moment només en francès. Això ens ho fa saber també Jaume Figueras en l'autoritzat postfaci d'aquesta benvinguda i acurada edició. Max Roqueta (1908-2005) fou homenatjat a Barcelona, per la Generalitat i la Universitat Autònoma, a la primavera del 2002, amb la presentació i publicació de *Poemes i proses* (Galerada), versions d'Àlex Susanna i Jaume Figueras. Max Roqueta, ben passats els 90 anys, parlà en aquell acte amb la mateixa energia i lucidesa de la joventut, i aquell posat d'un líder que no ho vol ser; del metge de fets i ascendència rurals que, com qui no fa res, bastia una obra literària de primer ordre radicalment occitana. Em va colpir que evocés l'època de *Vida nova*, quan el vaig conèixer ja entrat a la maduresa, a Montpeller, de la mà afanyosa de l'Esteve Albert, que de temps l'havia clissat. S'avingué a dirigir la revista, segons el projecte occitano-català de Batista i Roca i amb la col·laboració directa i efectiva de l'abnegat Miquel Guinart, diputat a l'exili del

nostre Parlament. Érem el setembre del 1954. Max Roqueta ens parlava de Josep Sebastià Pons, encara en plena producció (no feia gaire que havia publicat *Converses*) com el seu mestre. A *Verd paradís* hi ha, com en la intenció de bona part de l'obra de Pons, tradició i modernitat. Alguna cosa que no es pot trobar en les llengües grans que ens asseguen i que tant al poeta d'Illa com a l'occitanitat postmistralenca podien condicionar-los. Recordem les reserves de Pons sobre la poesia de Riba i en general la seva desconfiança envers l'alenada de rigorosa modernització a l'europea de la poesia posterior al noucentisme. Roqueta no, ja que concreta la seva actitud amb la fundació i presidència de l'Institut d'Estudis Occitans.

La meravella de 'Verd paradís' rau en la tensió que travessa per dins la prosa i en fa somni i crua realitat, amb una força igual, continguda, segura d'ella mateixa, fins al més acostat horitzó de la terra. No costaria gaire de distingir Max Roqueta amb el nom d'escriptor *terral*. La seva narració és, sovint, de l'estil d'algú que pogués escriure estirat a terra; és a dir, de bo-caterrosa, com diem justament d'algú que, com fan les criatures, pren aquesta positura al llit. Justament, el bo i millor del seu moviment narratiu s'escola pel temps d'infantesa i adolescència lliure. La natura damunt la qual s'ajeu és tan múltiple que se li fa infinita, però a tocar mateix del seu viure i, per

A mesura que
llegim, fem el
pensament que
'Verd paradís'
és un títol irònic

tant, a l'abast de la seva voluntat. "Era de tots aquella vida que els meus somnis es nodrien", escriu. En efecte, som a prop dels "nodriments terrestres", però girant com una mitja el gest de finals de segle de Gide d'imposar la sensualitat al coneixement. Roqueta s'arrapa a la natura sense sotmetre-s'hi i només se'n desprèn de l'altura dels somnis.

A mesura que llegim, fem el pensament que *Verd paradís* és un títol irònic. És cert que prou sovint salta a la narració l'episodi de l'Edèn i els nostres primers pares, més a prop del breu relat bíblic que del poema de Milton. Però l'escriptor occità no s'hi pensa gaire a contrastar el sagrat o el mite amb una glacial i quotidiana incursió a l'Hades. Vegeu la narració, per exemple, titulada *Bubota de nit*. Sovint no és la mort mateixa la que intervé sinó l'implacable sofriment, sobretot dels animals, que la precedeix. Això quant a *paradís*. I què direm de *verd*? Argeliès, el *vilatge occitan*, lloc de naixement, d'experiència i d'inspiració de Max Roqueta, encara que sigui prop de

Montpeller, mira per tramuntana cap al Larzac calcari i la regió dita del desert, centrada en la meravella romànica de Sant Guillem del Desert. Entre contraforts i mates baixes transcorre una terra diferent, durà a l'ull i a la petja. La verdor hi és esquerpa i desplaçada. El domini és de la pedra. Vaig veure un Max Roqueta exultant, en baixar del cotxe de l'Esteve Albert, i com obria els braços amb delit i ens convidava a trescar per l'aspror clapada de bosc sec. Quant a mi, no m'hi podia arronsar, ja que havíem travessat un llogaret indicat al viatger com Le Triadou! La hipòtesi de la ironia del títol, basada en la lectura de tanta bellesa mortal, es compensa amb l'occitana. Com remarca Jaume Figueras, l'opció de Max Roqueta per "una literatura que parteix d'allò més humil" ha tingut l'estímul i el guiatge de mestratges de referència i de tot un moviment. Calia agrair-ho publicant a la part final de cada volum el text original en occità, de lectura prou accessible i d'una bellesa tan gratificant. Entremig del fet cultural i, si voleu, estrictament lingüístic, hi ha l'artista que parla, com s'expressa a la dedicatòria del segon volum, en la qual l'autor ens descobreix el fons de la seva ànima: "In memòria. Catrina Avinena, que feia de minyona a casa, que no sabia francès i que, amb la seva paraula, sense adonar-se'n, em tornà el delit de viure". Crec, doncs, que la publicació de *Verd paradís* és una aportació cultural de primer rengle.

Pensar és de rucs

Dolors
Miquel

Debats polítics en català i en castellà

No és d'estranyar que un parlant de les característiques del senyor Montilla, poliglòt avançat, d'una dicció i construcció sintàctica i un paquet lèxic exemplar, sobretot pel que fa a la meua estimada llengua catalana (com saben els guionistes del programa Polònia), no és gens estrany, com deia, que ell, en Montilla, sigui el precursor d'aquesta bonica idea mundialista, globalitzadora i agermanadora de fer debats en dues llengües, la catalana i la castellana perquè tothom ho entengui. Per què: qui, si no ell, podia proposar una cosa similar?! No hi ha altra parlant més distingit i adient per proposar-ho i més fent-ho sota la consigna que tothom ho entengui bé (i segur que quan diu això pensa, ell, amb el bon cor que se li endevina, en aquells parlants catalans de poblets que encara no entenen bé el castellà, pobrissons). Aquesta magnífica notícia m'ha omplert de tanta joia que avui el *Pensar és de rucs* li'l dedico (en pronominalització només valenciana) únicament i exclusivament a ell. I si no fos que tinc una pseudofaringitis ara mateix cantaria un kumbaià de germanor al camarada Montilla. I ballaria després una dansa del ventre amb repic de sevillana i acabament de ball de bastons genuí.

La idea m'ha semblat tan genial que jo li proposaria al nostre polític més poliglòt i avantatjat en humanitats i lingüismes que en fes més, de propostes de debats, sempre amb l'ideal que tothom ho entengués tot. I, donat que l'esperanto espera el seu moment que, ara per ara, si guem realistes, no ha arribat, i atenent a la gran capacitat idiomàtica del presidentiable d'ioquerres, jo d'ell també proposaria que se'n fes en paquistanès i en àrab, i també en ucraïnès i senegalès, xinès... Així, la sensació de germanor i que tothom ho entén tot, fóra ja d'allò més completa. Segurament també si en Pere Quart fos per aquí no deixaria passar aquesta ocasió per fer-li uns versets adequats i rimats. Però Pere Quart no hi és..., no es pot tenir tot.